

A. ČECHOVAS

*Išmogas futiare*

VALSTYBINE GROZINES LITERATUROS LEIDYKLA

VILNIUS

1931

## 1897

✓ Sodžiaus žmonės. Vertė L. Žurauskas .....	5
Pečenegas. Vertė Ed. Viskanta .....	49
Gimtojoj gūžtoj. Vertė Ed. Viskanta .....	63
Vežime. Vertė Z. Naujalytė .....	80

## 1898

✓ Zmogus futliare. Vertė Ed. Viskanta .....	92 +
✓ Agrastai. Vertė Ed. Viskanta .....	111 *
✓ Apie meilę. Vertė V. Churginaitė .....	126
✓ Jonyčius. Vertė Z. Naujalytė .....	139 +
✓ Atsitikimas iš praktikos. Vertė K. Jankauskas	165
✓ Širdelė. Vertė Z. Naujalytė .....	181
Pas pažystamus.* Vertė Ed. Viskanta .....	199

## 1899

Naujasis vasarnamis. Vertė V. Churginaitė ..	224
Tarnybos reikalais. Vertė V. Churginaitė ....	244
Ponia su šuniuku. Vertė Z. Naujalytė .....	266 +
Per šventes. Vertė K. Jankauskas .....	289

## 1900

✓ Dauboje. Vertė L. Žurauskas .....	296
-------------------------------------	-----

## 1902

Archijerejus. Vertė Z. Naujalytė .....	350
----------------------------------------	-----

## 1903

✓ Sužadetinė. Vertė K. Jankauskas .....	372
-----------------------------------------	-----

## PONIA SU ŠUNIUKU

### I

Buvo kalbama, kad krantinėje pasirodės naujas žmogus: ponia su šuniuku. Dmitrijus Dmitričius Gurovas, pagyvenęs Jaltoje jau dvi savaites ir čia jau apsipratęs, taip pat émė dométis naujais žmonémis. Sédėdamas paviljone pas Verną, jis matė, kaip krantine praéjo jauna ponia, neaukšto ûgio blondinė, su berete; paskui ją bέgo baltas špicas.

Ir paskiau jis ją sutikdavo miesto sode ir skvere po keliis kartus per dieną. Ji vaikštinéjo viena, vis su ta pačia berete, su baltu špicu; niekas nežinojo, kas jinai, ir vadino ją tiesiog — ponia su šuniuku.

„Jeigu ji čia be vyro ir be pažistamų, — samprotavo Gurovas, — tai būtų ne pro šalį su ja susipažinti.“

Jam dar nebuvo keturiaskesdešimties metų, bet jis jau turėjo dvylirkos metų dukterį ir du sūnus gimnazistus. Jি apvesdino anksti, kai jis dar buvo antro kurso studentas, ir dabar žmona atrodė pu-santro karto už jি vyresnė. Tai buvo moteris aukšta, tamsiais antakiais, tiesi, ori ir solidi ir, kaip pati save vadino, galvojanti. Ji daug skaitė, laiškuose nerašė „jero“ ir vadino vyra ne Dmitrijum, bet Dimitrijum, o jis slapčia ją laikė ne-prottinga, siauraprote, nelegantiska, jos bijojo ir nemégo sédéti namie. Jis jau seniai jai buvo ne-ištikimas, apgaudinéjo ją dažnai ir, tur būt, todėl

apie moteris atsiliepdavo beveik visuomet blogai, ir kai prie jo būdavo apie jas kalbama, tai jis vadindavo jas taip:

— Žemesnioji rasė!

Jam atrodė, jog jis jau pakankamai pamokytas kartaus patyrimo, kad jas galėtų vadinti kaip tinkamas, bet vis dėlto be „žemesniosios rasės“ jis nebūtų galėjęs išgyventi nė poros dieną. Vyru draugijoje jam buvo nuobodu, jis jautėsi blogai, su jais jis buvo nekalbus, šaltas, bet kai jis būdavo tarp moterų, tai jausdavosi laisvai ir žinojo, apie ką su jomis kalbėti ir kaip laikytis; net ir tylėti su jomis jam buvo lengva. Jo išvaizdoje, bude, visoj jo prigimty buvo kažko patrauklaus, nepagaunamo, kas masino į jį moteris, viliojo jas; jis tai žinojo, ir jį patį taip pat kažkokia jėga traukė į jas.

Daugkartinis patyrimas, iš tikrujų kartus patyrimas, seniai jį išmokė, kad kiekvienas suartėjimas, kuris iš pradžių taip maloniai pažvairina gyvenimą ir atrodo smagus ir lengvas nuotykis, padoriems žmonėms, ypač maskviečiams, sunkiems ir nerangiems, būtinai išauga į didelį sudėtingą uždavinį, ir padėtis galų gale darosi slegianti. Bet kai tik jis vėl sutikdavo kokią įdomią moterį, tas patyrimas kažkaip išslysdavo iš atminties, ir vėl norėdavosi gyventi, ir visa atrodydavo taip paprasta ir žaisminga.

Ir šit kartą, pavakary, jis pietavo sode, o ponia su berete artėjo neskubėdama sėsti prie gretimo staliuko. Jos veido išraiška, eisena, suknelė, šukuosena jam sakė, kad jinai yra iš padorios draugijos, ištakėjusi, Jaldoje pirmą kartą ir viena,

kad jai čia nuobodu... Pasakojimuose apie vietinių papročių nešvankumą daug netiesos, jis juos niekino ir žinojo, kad tokie pasakojimai daugiausia kuriami žmonių, kurie patys mielai darytų nuodėmes, jei tik mokėtų; bet kai ponia atsisėdo prie gretimo stalo, trys žingsniai nuo jo, jam prisiminė visi tie pasakojimai apie lengvas pergales, apie išvykas į kalnus, ir viliojanti mintis apie greitą, trumpalaikį ryšį, apie romaną su nepažįstama moterimi, kurios nežinai nei vardo, nei pavardės, staiga ji užvaldė.

Jis meiliai pašaukė špicą, ir kai tas priėjo, pagrasino jam pirštu. Špicas suurzgė. Gurovas vėl pagrasino.

Ponia pažvelgė į jį ir tuoju nuleido akis.

— Jis nekanda, — pasakė ji ir išraudo.

— Ar galima jam duoti kaulą? — ir, kai ji teigiamai linktelėjo galvą, jis švelniai paklausė: — Jūs seniai malonėjot atvažiuoti į Jaltą?

— Penkios dienos.

— O aš jau čia baigiu antrą savaitę.

Truputį patylėjo.

— Laikas bėga greitai, o tuo tarpu čia tokia nuobodybė! — pasakė ji, nežiūrėdama į jį.

— Tai tik priimta sakyti, kad čia nuobodu. Pilietis gyvena kur nors Beleve arba Žizdroj — ir jam nenuobodu, o atvažiuoja čionai: „Ak, nuobodus ak, dulkėsl!“ Pamanytum, kad jis iš Grenados atvažiavęs.

Jinai nusijuokė. Paskui abu valgė toliau, tyliedami kaip nepažistami; bet papietavę išėjo greta — ir prasidejo linksmas, lengvas pošnekis

žmonių lai  
eiti, apie  
apie tai, k  
violetinės  
per ji éjo  
apie tai, k  
pasisaké e  
filologas,  
dainuoti  
Maskvoje  
kad ji au  
kur jau  
gyvensian  
būt, atvaž  
rjs atsilsé  
kur dirba  
ar gubern  
atrodé ju  
vadinasi

Paskui  
jo apie ja  
juo susiti  
nė, kad  
mokësi ta  
dar drovi  
kesy su m  
gyvenime  
kai ją sek  
slaptu tik  
minė jis  
akis.

„Joje  
pagalvojo

žmonių laisvų, patenkintų, kuriems vis tiek, kur eiti, apie ką kalbėti. Jie vaikštinėjo ir kalbėjo apie tai, kaip keistai apšviesta jūra; vanduo buvo violetinės spalvos, tokios malonios ir šiltos, ir per jį éjo auksinė juosta nuo ménulio. Kalbėjo apie tai, kaip tvanku po karštos dienos. Gurovas pasisakė esąs maskvietis, pagal išeitajį mokslą filologas, bet tarnaująs banke; ruošęsis kažkada dainuoti privačioje operoje, bet metęs, turjus Maskvoje dvejus namus... O iš jos jis sužinojo, kad ji augusi Peterburge, bet ištekėjusi į S.-ą, kur jau gyvenanti dveji metai, kad Jaltoje ji gyvensianti dar kokį ménesį ir jos pasiimti, gal būt, atvažiuosiąs josios vyras, kuris taip pat norjis atsilsėti. Ji jokiui būdu nemokéjo paaiškinti, kur dirba jos vyras, — ar gubernijos valdyboj, ar gubernijos zemstvos taryboj, ir tas jai pačiai atrodė juokinga. Ir dar sužinojo Gurovas, kad ji vadinasi Ana Sergejevna.

Paskui viešbutyje, savo kambaryste, jis galvojo apie ją, apie tai, kad rytoj jinai tikriausiai su juo susitiks. Taip turi būti. Guldamas jis prisiminé, kad jinai dar taip nesenai buvo institute, mokési taip, kaip dabar jo duktė, prisiminé, kiek dar drovumo, nerangumo buvo jos juoke, pašnekėsy su nepažistamu, — matyt, dar pirmas kartas gyvenime, kad ji yra viena, tokiose aplinkybėse, kai ją sekloja, į ją žiūri ir kalbina ją tik su vienu slaptu tikslu, kurio ji negali nenumanyti. Prisiminé jis ploną, silpną jos kaklą, gražias pilkas akis.

„Joje vis dėlto yra kažkas pasigailėtino“, — pagalvojo jis ir pradėjo migti.

Praėjo savaitė po susipažinimo. Buvo šventadienis. Kambariuose buvo tvanku, o gatvėje vėjas sūkuriais nešiojo dulkes, plėšę nuo galvų skrybėles. Visą dieną norėjosi gerti, ir Gurovas dažnai užeidinėjo į paviljoną ir siūlė Anai Sergejevnai tai vandens su sirupu, tai ledų. Nebuvo kur dėtis.

Vakare, kai truputį aprimo, jie nuėjo ant molo pasižiūrėti, kaip atplauks laivas. Prieplaukoje buvo daug vaikštinėjančių; susirinko kažko pasitiki, laikė gėlių puokštės. Ir čia ypač ryškiai krito į akis du būdingi puošnios Jaltos minios ypatumai: pagyvenusios ponios buvo apsirengusios kaip jaunos ir buvo daug generolių.

Dėl jūros neramumo laivas atplaukė vėlai, kai jau buvo nusileidusi saulė, ir, prieš sustodamas prie molo, ilgai sukinėjosi. Ana Sergejevna žiūréjo pro lornetą į laivą, į keleivius, lyg ieškodama pažystamų, o kai kreipdavosi į Gurovą, tai jos akys žibėdavo. Ji daug kalbėjo, ir jos klausimai buvo kapoti, ir ji pati tuoju užmiršdavo, ko klausė; paskui ji minioje pametė lornetą.

Puošni minia skirtėsi, jau nebesimatė veidų, vėjas visiškai nurimo, o Gurovas ir Ana Sergejevna stovėjo, lyg laukdami, ar neišlips dar kas iš laivo. Ana Sergejevna jau tylėjo ir kvepeno géles, nežiūrédama į Gurovą.

— Oras į vakarą pagražėjo, — pasakė jisai. — Kurgi mes dabar eisim? O gal nuvažiuotume kur nors?

Ji niek  
Tada ji  
bino ją ir  
gelių drėg  
ar kas n  
— Eim  
Ir abu  
Pas ją  
ké kvepa  
krautuvéj.  
vojo: „Koi  
Iš praeities  
rūpestingo  
meilés, dė  
labai trum  
žmona, —  
reikalingai  
su tokia iš  
o kažkas  
trys, labai  
šmékštéléd  
imti, išplėš  
duoti, ir ta  
gos, negalv  
terys, ir k  
grožis kelc  
mezginiai t  
nus.

Bet čia  
draša, nera  
suglumimo  
beldės į du  
šuniuku“, pe

Ji nieko neatsakė.

Tada jis įdėmė iš ją pažiūrėjo ir staiga apkabino ją ir pabučiavo į lūpas, ir nuo jos padvelkė gėlių drėgme, ir tuojuo jis baikščiai apsidairė: ar kas nors nematė?

— Eime pas jus... — pasakė jis tyliai.

Ir abu greitai nuėjo.

Pas ją viešbučio kambarį buvo tvanku, dvelkė kvepalais, kuriuos ji buvo pirkusi japonų krautuvėj. Gurovas, žiūrédamas iš ją dabar, galvojo: „Kokių tik gyvenime nebūna susitikimų!“ Iš praeities jam buvo likusios prisiminimuose nerūpestingos, geraširdės moterys, linksmos nuo meilės, dėkingos jam už suteiktą laimę, nors ir labai trumpą, ir tokios, — kaip, pavyzdžiui, jo žmona, — kurios mylėjo be nuoširdumo, su bereikalingais pokalbiais, manieringai, su isterija, su tokia išraiška, lyg tai buvo ne meilė, ne aistra, o kažkas žymiai reikšmingesnio; ir tokios dvi trys, labai gražios, šaltos, kurių veide staiga šmékštėdavo plėšri išraiška, atkaklus noras pažinti, išplėsti iš gyvenimo daugiau, negu jis gali duoti, ir tai buvo nebe pirmos jaunystės, įnorintos, negalvojančios, despotiškos, neprotingos moterys, ir kai Gurovas joms jau šaldavo, tai jų grožis keldavo jam neapykantą, ir jų baltinių mezginiai tuomet atrodydavo jam panašūs į žvynus.

Bet čia vis ta pati neprityrusios jaunystės nedrāsa, nerangumas, nesmagi savijauta; ir buvo suglumimo įspūdis, lyg staiga kažkas būtų pasibeldęs į duris. Ana Sergejevna, toji „ponia su šuniuku“, pergyveno tai, kas jvyko, kažkaip ypa-

tingai, labai rimtai, tarytum savo nuopuolį, — taip atrodė, ir tai buvo keista ir nepritinkama. Jos bruožai suglebo, nuvyto, ir abipus veido liūdnai nukaro ilgi plaukai, ji sédėjo susimąsciusi niūria poza lyg nusidėjėlė senovės paveiksle.

— Negerai, — pasakė jinai. — Jūs gi pirmas manęs negerbiate dabar.

Ant stalo buvo arbūzas. Gurovas atsiriekė galbą ir ēmė neskubėdamas valgyti. Praėjo bent pusvalandis tylos.

Ana Sergejevna buvo jaudinanti, nuo jos dvelkė tyras naivios, mažai gyvenusios moters padorumas; vieniša žvakė degė ant stalo, vos apšviesdama jos veidą, bet buvo matyti, kad jai negera.

— Kodėl gi aš turėčiau nustoti tave gerbt? — paklausė Gurovas. — Tu pati nežinai, ką kalbi.

— Tegul dievas man atleidžia! — pasakė jinai, ir jos akys prisipildė ašarų. — Tai baisu.

— Tu tarytum teisiniesi.

— Kuo man pasiteisinti? Aš kvaila, bloga moteris, aš savęs neapkenčiu ir apie teisinimąsi negalvoju. Aš ne vyrau apgavau, bet pati save. Ir ne dabar tik, o jau seniai apgaudinėju. Mano vyras, gal būt, doras, geras žmogus, bet juk jis liokajus! Aš nežinau, ką jis veikia ten, kur tarnauja, o žinau tiktais, kad jis liokajus. Man, kai už jo ištekėjau, buvo dvidešimt metų, mane kamavo smalsumas, man norėjosi ko nors geresnio: juk yra gi, — kalbėdavau sau, — kitoks gyvenimas. Norėjosi pagyventi Pagyventi būtinai... Smalsumas mane deginto degino... jūs to nesuprantat, bet, prisiekiu dievu, aš jau nebegalėjau valdytis;

man kažka laikyti, aš žiavau čior svaigusi, it ti, biauri m

Gurovui naivus tonas ir taip ne galėjai pam

— Aš r gi tu nori Ji įsikni jo.

— Tikė ji. — Aš m dėmė man Paprasti ži Ir aš dabar labasis gal

— Ganā Jis žiūrė bučiavo ja, nurimo, gt,

Paskui, gyvos dvas lyg išmirę vienas barl guistai spini

Surado

— Aš o jau tavo pa rīc, — tarė

18. Žmogus full

man kažkas darėsi, manęs nebegalima buvo nulaikyti, aš pasisakiau vyrui, kad sergu, ir atvažiavau čionai... Ir čia aš vis vaikščiojau it apsvalgusi, it pamisusi... ir štai aš pasidariau šlykštį, biauri moteris, kurią kiekvienas gali niekinti.

Gurovui buvo jau nuobodu klausyti, ji erzino naivus tonas, tasai atgailojimas, toksai nelauktas ir taip ne vietoj; jeigu ne akys, pilnos ašarų, tai galėjai pamanyti, kad ji juokauja arba vaidina.

— Aš nesuprantu, — taré jis tyliai, — ko gi tu nori?

Ji įsikniaubė jam į krūtinę ir prisispaudė prie jo.

— Tikėkit, tikėkit man, maldauju... — kalbėjo ji. — Aš mègstu dorą, skaistų gyvenimą, o nuodémė man biauri, aš pati nežinau, ką darau... Paprasti žmonės sako: nelabasis galvą apsuko. Ir aš dabar galiu apie save pasakyti, kad man nelabasis galvą apsuko.

— Gana, gana... — murmėjo jis.

Jis žiūrėjo į jos pastėrusias, išsigandusias akis, bučiavo ją, kalbėjo tyliai ir meiliai, ir ji pamažel nurimo, grīžo jos linksmumas; émė abu juoktis.

Paskui, kai jie išėjo, krantinėje nebebuvo nė gyvos dvasios, miestas su savo kiparisais atrodė lyg išmiręs, bet jūra vis užė ir daužesi į krantus; vienas barkas suposi ant bangų, ir tame mieguistai springsojo žibintėlis.

Surado vežiką ir nuvažiavo į Oreandą.

— Aš dabar apačioj, prieskambary, sužinojau tavo pavardę; ant lento parašyta fon Dideric, — taré Gurovas. — Tavo vyras vokietis?

— Ne, jo senelis, rodos, buvo vokietis, bet pats jis pravoslavas.

Oreandoj sėdėjo ant suolo, netoli nuo cerkvės, žiūrėjo žemyn į jūrą ir tylėjo. Jalta pro rytmecio rūkus vos matési, kalnų viršūnėse nejudédam i stovéjo balti debesys. Né vienas lapas medžiuose nekrutėjo, čirškė cikados, ir monotonis, duslus jūros ūžesys, ateinąs iš apačios, kalbėjo apie atilsį, apie amžinąjį miegą, kuris mūsų laukia. Taip ūžė apačioj, kada čia dar nebuvó nei Jaltos, nei Oreandos, ūžė dabar ir ūš taip pat abejingai ir dusliai, kai mūsų nebebus. Ir tame pastovume ir visiškame abejingume kiekvieno iš mūsų gyvenimui ar mirčiai slypi, gal būt, mūsų amžinojo išganymo, nuolatinės gyvybės žemėje ir nuolatinio tobulėjimo laidas. Sédédamas greta jaunos moters, kuri aušroje atrodé tokia graži, nurimus i sužavéta tos pasakiškos aplinkos — jūros, kalnų, debesų, plačiojo dangaus, Gurovas mąsté apie tai, kaip iš esmës, jeigu gerai įsigalvosi, viskas šiame pasaulyje gražu, viskas, išskyrus tai, ką mes patys mąstom ir darom, kai užmirštam aukštesniuosius būties tikslus ir savo žmogiškajį orumą.

Praéjo kažkoks žmogus, tur būt, sargas, pažiūrėjo į juos ir nuéjo. Ir toji smulkmena pasirodė tokia paslaptinga ir tokia graži. Buvo matyti, kaip iš Feodosijos atéjo garlaivis, nušviestas rytmecio aušros, jau be žiburių.

— Rasa ant žolés, — pasakė Ana Sergejevna patyléjusi.

— Taip. Metas namo.

Jie grįžo į miestą.

Paskui jie kiekvieną vidudienį susitikinėjo krantinėje, drauge pusryčiavo, pietavo, vaikščiojo, žavėjosi jūra. Ji skundėsi, kad blogai miega ir kad jos širdis baimingai plaka, uždavinėjo vis tuos pačius klausimus, kankinama tai pavydo, tai baimės, kad jis gal nepakankamai ją gerbiąs. Ir dažnai skvere arba sode, kai arti nieko nebūdavo, jis staiga prisitraukdavo ją prie savęs ir aistringai bučiuodavo. Visiška dykystė, bučiniai dienos šviesoje, vogčiomis ir su baime, kad kas nepamatytų, kaitros, jūros kvapas ir nuolatinis mirgavimas prieš akis dykinėjančią, puošnių, sočių žmonių jį tarsi kitu žmogum pavertė; jis kalbėjo Anai Sergejevnai apie tai, kokia ji graži, kokia viliojanti, buvo nekantriai aistringas, nesitraukė nuo jos nė žingsnio, o ji dažnai susimąstydavo ir prašydavo prisipažinti, kad jos negerbiąs, nė kiek nemylis, kad ji jam esanti vien nuvalkiota moteris. Beveik kas vakaras, sutemus, jie važiuodavo kur nors už miesto, į Oreandą arba prie krioklio; ir pasivažinėjimai nusisekdavo, išpūdžiai kiekvieną kartą vis būdavo puikūs ir didingi.

Laukė atvažiuojant vyrą. Bet atėjo iš jo laiškas, kuriame jis pranešė, kad jam ėmė baisiai skaudėti akis, ir maldavo žmoną kuo greičiau grįztí namo. Ana Sergejevna skubiai ēmė ruoštis.

— Tai gerai, kad aš išvažiuoju, — kalbėjo ji Gurovui, — tai pats likimas.

Ji išvažiavo arkliais, ir jisai ją lydėjo. Važiavo visą dieną. Kai ji įlipo į greitajį traukinį ir suskambėjo antras skambutis, ji kalbėjo:

— Leiskit, aš į jus dar pasižiūrēsiu... Pasižiūrēsiu dar kartą. Va šitaip.

Ji neverkė, bet buvo liūdna, lyg sūrgtų, ir jos veidas virpėjo.

— Aš apie jus galvosiu... prisiminsiu, — kalbėjo ji. — Su dievu, likit sveikas. Neminėkit blyguoju. Mes atsisveikiname amžinai, taip reikia, nes nederėjo iš viso susitikti. Na, su dievu.

Traukinys išėjo greitai, jo žiburlai netrukus dingo, ir po minutės jau nebebuvo girdéti né jo dundesio, lyg viskas tyčia būtų susitarę kuo greičiau baigtų tą svaiginančią užmarštį, tą beprotoybę. Ir, pasilikęs vienas perone ir žiūrėdamas į tamšią tolimą, Gurovas klausėsi žiogų čirškimo ir telegrafo laidų ūžesio lyg tik ką pabudės. Ir jis galvojo, kad štai jo gyvenime buvo dar vienas romanis ar nuotyklis, ir jis taipgi jau baigėsi ir liko dabar atminimas. Jam buvo liūdna, graudu, jis jautė kiek sąžinės priekaištą: juk ta jauna moteris, su kuria jis niekados nebesimatys, nebuvo su juo laiminga; jis buvo jai meilus ir nuoširdus, bet vis dėlto jo elgesy su ja, jo tone ir mylavimuoje buvo truputėlį justi lengva pajuoka, šiurkštokas išdidumas laimingo vyro, kuris dar, be to, beveik dvigubai už ją vyresnis. Visą laiką jinai vadino ji geru, nuostabiu, kilniu; išeitų, jog ji matė ji kitokj, negu jis buvo iš tikrujų, vadinasi, jisai nenoromis ją apgaudinėjo...

Čia, stoty, jau kvepėjo rudeniu, vakaras buvo vesus.

„Metas ir man į šiaure, — pagalvojo Gurovas, eidamas iš perono. — Metas!“

Namie, Maskvoj, jau viskas buvo žiemiška: kūreno krosnis, ir rytais, kai vaikai ruošdavosi į gimnaziją ir gerdavo arbata, būdavo dar tamsu, ir auklė trumpam laikui užžiebdavo šviesą. Jau prasidėjo šaltos dienos. Kai pirmą kartą sninčia ir pirmą kartą važiuojo rogėmis, smagu matyti baltą žemę, baltus stogus, kvėpuoti lengva malonu, ir tada prisimena jaunystės metai. Senos liepos ir beržai, nubalinti šerkšnos, atrodo tokie nuoširdūs, jie artimesni sielai, negu kiparisai ir palmės, ir arti jų esant jau nebesinori galvoti apie kalnus ir jūrą.

Gurovas buvo maskvietis, jis grjžo į Maskvą gražią šaltą dieną ir, kai užsivilko kailinius ir užsimovė šiltas pirštines, pasivaikščiojo po Petrovką, ir kai šeštadienį vakare išgirdo varpų skambesį, tai neseniai buvusi kelionė ir jo lankytos vietas jam nustojo viso žavesio. Pamažėl jis pasinėrė į Maskvos gyvenimą, jau godžiai skaitė po tris laikraščius kas dieną ir sakėsi Maskvos laikraščių iš principio neskaitas. Ji jau traukė į restoranus, klubus, į kviečinius pietus, jubiliejus, ir jau kuteno jo savimylą, kad pas ji lankosi garsūs advokatai ir artistai ir kad daktarų klube jis lošia kortom su profesorium. Jau jis galėjo suvalgyti visą porciją sellankos keptuvėje...

Praeis koks mėnuo, ir Anos Sergejevnos atminimą, jam rodės, apgaubs ūkanos, ir tik retkarčiais jinai sapnuosis jam su gailia šypsena, kaip sapnavosi kitos. Bet praėjo daugiau, kaip mėnuo,

atėjo šalta žiema, o atminty viskas buvo aišku, lyg būtų išsiškyrės su Ana Sergejevna tik vakar. Ir prisiminimai tik vis labiau degési. Ar vakaro tyloj jis kabinete girdėdavo, kaip vaikai ruošia pamokas, ar restorane išgirsdavo romansą arba vargonélius, ar kamine imdavo staugti pūga, — tuojo jo atminty staiga atgimdavo viskas: ir kas atsitiko ant molo, ir ankstyvas rytmetys su ūkanomis ant kalnų, ir garlaivis iš Feodosijos, ir bučiniai. Jis ilgai vaikščiodavo po kambarį ir gyvendavo prisiminimais, ir šypsodavosi, ir paskui jo prisiminimai virsdavo svajonémis, ir praeitis jo vaizduotėje pynėsi su ateitim. Anos Sergejevnos jis nesapnavo, bet ji sekiojo paskui jį visur it šešėlis ir žiūréjo, ką jis daro. Užmerkės akis, jis matė ją kaip gyvą, ir atrodė jinai gražesnė, jaunesnė, švelnesnė, negu buvo; ir jis pats atrodė sau geresnis, negu buvo tada, Jaltoje. Ji vakarais žiūrėdavo į ji iš knygų spintos, iš židinio, iš kerčės, jis girdėjo jos kvépavimą ir mielą jos rūbu šlamesj. Gatvėje jis žvilgsniu lydėdavo moteris, ieškodavo, ar néra panašios į ją...

Ir ji jau kamavo stiprus noras pasidalysti su kuo nors savo prisiminimais. Bet nāmie jis negalėjo apie savo meilę kalbėti, o už namų sienų — neturėjo su kuo. Negi su gyventojais kalbėsi, ar banke. Ir apie ką kalbėti? Bene jis tada mylėjo? Bene buvo ko nors gražaus, poetiško, pamokomo ar bent įdomaus jo santykiuose su Ana Sergejevna? Ir jis turėjo kalbėti bendrai apie meilę, apie moteris, ir niekas nesusigaudė, kaip čia yra, ir tik žmona krutindavo savo tamslius antakius ir sakydavo:

— Tau, Dimitrijau, visiškai netinka pliuškio vaidmuo.

Kartą naktį, išeidamas iš daktarų klubo su savo partneriu, valdininku, jis neiškentė ir pasakė:

— Kad jūs žinotumėt, su kokia žavinga moterim aš susipažinau Jaltoje!

Valdininkas sėdo į roges, buvo bevažiuojas, bet staiga atsigrėžė ir šūktelėjo:

— Dmitrijau Dmitričiau!

— Ką?

— Jūs betgi pirma teisybę sakėte: sterkas buvo nešviežias!

Tie žodžiai, tokie paprasti, kažkodėl staiga surzino Gurovą, pasirodė jam žeminami, nešvančius. Kokie laukiniai papročiai, kokie žmonės! Kokios iširėliškos naktys, kokios nejdomios, blanckios dienos. Pasiutęs lošimas kortomis, apsirijimai, girtuokliauvimai, nuolatiniai pošnekiai vis apie tą patį. Nereikalingi darbai ir kalbos vis apie tą patį atima geriausią laiko dalį, geriausias jėgas, ir galų gale lieka kažkokis biznas, besparnis gyvenimas, kažkokia nesąmonė. O eiti šalin, pabėgti negali, sėdi tartum beprotnamy arba areštantų stovykloje!

Gurovas nemiegojo kiaurą naktį ir pyko, paskui visą dieną jam skaudėjo galvą. Ir sekančias naktis jis miegojo blogai, vis sėdėjo lovoj ir galvojo arba vaikščiojo iš kampo į kampą. Vaikai jam įgriso, bankas nusibodo, nesinorėjo niekur eiti, apie nieką kalbėti.

Gruodžio mėnesį, per šventes, jis susiruošė kelionėn ir pasakė žmonai, kad važiuoja Peter-

burgan rūpintis dėl vieno jaunuolio — ir išvažia-  
vo į S. Kočis ir pats gerai nežinojo. Jam no-  
rėjosi pasimatytį su Ana Sergejevna ir pasikal-  
bęti, surengti pasimatymą, jei galima.

Atvažiavo jis į S. iš ryto ir paėmė viešbuty  
geriausią kambarį, kuriame grindys buvo išklo-  
tos pilku kareivisku milu, o ant stalo buvo raša-  
linė, pilka nuo dulkių, su raiteliu, kurio ranka  
laikė iškélusi skrybėlę, o galva buvo numušta.  
Šveicorius jam suteikė reikalingų žinių: fon Di-  
dericas gyvenaš Staro-Gončiarnajoj gatvėj, nuo-  
savuose namuose — tai netoli nuo viešbučio, gy-  
venaš gerai, turtingai, turjus savo arklius, mieste  
ji visi pažįsta. Šveicorius pavardę tarė šitaip:  
Dridiricas.

Gurovas neskubėdamas nuéjo į Staro-Gončiar-  
nają gatvę ir susiieškojo namą. Kaip tik priešais  
namą stovėjo tvora, pilka, ilga, su vinimis.

„Kaip nebēgsi nuo tokios tvoros“, — galvojo  
Gurovas, žvilgčiodamas čia į tvorą, čia į langus.

Jis samprotavo: šiandien įstaigose nedarbo  
diena, ir vyras greičiausiai namie. O pagaliau vis  
tiek būtų netaktiška eiti į namus ir drumsti ra-  
mybę. O jei siuši laiškelį, tai jis, ko gero, paklius  
i rankas vyrui, ir tada viską galima sučadinti.  
Geriausia tykoti progos. Ir jis vis vaikščiojo gat-  
ve ir patvoriu ir lūkuriavo tos progos. Jis matė,  
kaip pro vartus jéjo elgeta ir ji užpuolė šunys,  
paskui po valandos girdėjo skambinant fortepi-  
jonu, ir garsai sklido silpni, neaiškūs. Matyt, Ana  
Sergejevna skambino. Paradinės durys staiga at-  
sidarė, ir pro jas išėjo kažkokia senukė, o paskui  
ją bėgo pažįstamas baltas špicas. Gurovas no-

réjo pašaukti šunį, bet širdis jam staiga ēmė plakti, ir jis iš susijaudinimo negaléjo prisiminti, kaip to šuniuko vardas.

Jis vaikščiojo ir vis labiau ir labiau neapkentė pilkos tvoros, ir jau galvojo susierzinęs, kad Ana Sergejevna ji užmiršo ir, gal būt, jau pramogauja su kitu; juk tai taip natūralu jaunai moteriai, kuri nuo ryto iki vakaro priversta žiūrėti į tą prakeiktą tvorą. Jis grįžo į savo viešbutį ir ilgai sédėjo ant sofos, nežinodamas, ką daryti, paskui pavalgė pietus, paskui ilgai miegojo.

„Kaip visa tai kvaila ir nerimastinga, — galvojo jis atsibudęs ir žiūrēdamas į tamsius langus; jau buvo vakaras. — Še, išsimiegojau nežinia kam. Ką gi aš dabar naktį veiksiu?“

Jis sédėjo ant lovos, užtiestos pigia, pilka kaip ligoninės antklode, ir su apmaudu erzino save:

„Štai tau ir ponia su šuniuku... Štai tau ir nuotykis... Štai ir sédék čia.“

Dar rytą, stoty, jam krito į akis skelbimas labai didelėmis raidėmis: teatre pirmąkart eina „Geiša“. Jis tai prisiminė ir nuvažiavo į teatrą.

„Labai galimas daiktas, kad ji vaikšto į premjeras“, — galvojo jis.

Teatras buvo pilnas. Ir čia, kalp aplamai vi suose gubernijos teatruose, virš liustros buvo rūkas, triukšmingai nerimavo aukštutinė galerija, pirmoj eilėj, spektakliui dar neprasidėjus, stovėjo, susidėję ant nugaros rankas, vietiniai dabitos; ir čia, gubernatoriaus ložėje, pirmoje vietoje sėdėjo gubernoriaus duktė, su boa ant kaklo, o

pats gubernatorius kukliai glūdėjo už užuolaidos, ir buvo matyti tikrai jo rankos; siūbavo uždanga, orkestras ilgai derino instrumentus. Visą laiką, kol publika rinkosi ir užiminėjo vietas, Gurovas godžiai ieškojo akimis.

Jéjo ir Ana Sergejevna. Ji atsisėdo trečioj eilej, ir kai Gurovas į ją pažiūrėjo, tai jam suspaudė širdį, ir jis aiškiai suprato, kad dabar visame pasauly nebéra jam artimesnio, brangesnio ir svarbesnio žmogaus; paskendusi provincialų minioj, ta mažutė moteris, niekuo nežymi, su prastu lornetu rankoje, užpildę dabar visą jogyvenimą, buvo jo skausmas, džiaugsmas, vienintelė laimė, kurios jis dabar sau troško; ir, griežiant blogam orkestrui, biauriems miesčioniškiems smuikams, jis mąstę, kokia jinai graži. Mąstę ir svajojo.

Drauge su Ana Sergejevna jéjo ir atsisėdo greta jaunas vyras su nedidelėmis žandenomis, labai aukštas, kiek susikūprinęs; sulig kiekvienu žingsniu jis lingavo galvą ir lyg nuolat sveikinosi. Matyt, tai buvo jos vyras, kurį tada Jaltoje, kartėlio pagauta, ji pavadino liokajum. Ir iš tikrujų, jo ilgoj figūroj, žandenose, nedidelej plikėj buvo kažko liokajiškai nuolankaus, šypsojosi jis saldžiai, ir jo atlape blizgėjo kažkokis mokslo ženklielis, nelyginant liokajaus numeris.

Per pirmąjį pertrauką vyras išėjo rūkyti, ji liko besėdinti. Gurovas, kuris taip pat sėdėjo partery, priėjo prie jos ir tarė drebančiu balsu, prisiverčiamai šypsodamas:

— Labas vakaras.

Ji pažvelgė į jį ir išblyško, paskui dar kartą pažvelgė su pasibaisėjimu, netikėdama savo aki-mis ir stipriai suspaudė rankose sykiu lornetu ir vėduoklę, matyt, kovodama su savim, kad ne-apalptų. Abu tylėjo. Ji sédėjo, jis stovėjo, išga-dintas jos sumišimo, nesiryždamas sėsti greta. Uždainavo derinami smuikai ir fleita, pasidaré staiga baisu, atrodė, kad iš visų ložių į juos žiūri. Bet štai ji pakilo ir greitai éjo durų link; jis — paskui ją, ir abu éjo be nuovokos koridoriais, laiptais, čia lipo aukštyn, čia leidosi žemyn, ir mirgėjo jiems akyse kažkokie žmonés su teisėjų, mokytojų ir kitokiais mundurais, ir vis su ženk-liukais; mirgėjo ponios, kailiniai kabyklose, pûté skersvėjis, nešdamas papiroso nuorūkų tvaiką. Ir Gurovas, kuriam stipriai plaké širdis, galvojo:

„O viešpatie! Ir kam čia tie žmonés, tas or-kestras...“

Ir tą pačią akimirką jis staiga prisiminė, kaip tada vakare, stoty, išlydėjės Aną Sergejevną, jis sau kalbėjo, kad viskas baigta ir kad jie daugiau niekados nebesimatysių. Bet kaip dar toli buvo iki baigos!

Siauruose, niūrjuose laiptuose, kur buvo užra-šas „Jéjimas į amfiteatrą“, ji sustojo.

— Kaip jūs mane išgąsdinot! — tarė ji, sun-kiai alsuodama, vis dar išblyškusi, apstulbusi. — O, kaip jūs mane išgąsdinot! Aš vos gyva. Kam jūs atvažiavot? Kam?

— Bet supraskit, Ana, supraskit... — prašneko jis pusbalsiu, paskubomis. — Maldauju jus, su-praskit...

Ji žiūrėjo į ją su balme, su malda, su meile, žiūrėjo įdėmiai, kad ryškiau įstrigtų atmintin jo bruožai.

— Aš taip kenčiu! — tėsė ji, neklausydama jo. — Aš visą laiką galvojau tiktais apie jus, aš gyvenau intimi apie jus. Ir man norėjos pamiršti, pamiršti, bet kam, kam jūs atvažiavot?

Aukščiau, plotmeleje, du gimnazistai rūkė ir žiūrėjo apačion, bet Gurovui buvo vis tiek, jis prisitraukė prie savęs Aną Sergejevną ir émė bučiuoti jos veidą, skruostus, rankas.

— Ką jūs darot, ką jūs darot! — kalbėjo ji, siaubo apimta, stumdamas ją nuo savęs. — Mes išėjom iš proto. Išvažiuokit šiandien, išvažiuokit tučtuoju... Maldauju vardan visko, kas šventa... maldauju... Kažkas ateina.

Laiptais iš apačios į viršų kažkas lipo.

— Jūs turit išvažiuoti... — tėsė Ana Sergejevna pašnibždomis. — Girdit, Dmitrijau Dmitričiau? Aš atvažiuosiu pas jus į Maskvą. Aš niekad nebuvau laiminga, aš dabar nelaiminga ir niekad, niekad nebūsiu laiminga, niekad! Neverskit mano kentėti dar daugiau! Prisiekiu, atvažiuosiu į Maskvą. O dabar skirkimės! Mano mielasis, gerasis, mano brangusis, skirkimės!

Ji paspaudė jam ranką ir émė greitai leistis žemyn, vis atsigreždama į ją, ir iš jos akių buvo matyti, kad ji iš tikrujų nebuvो laiminga. Gurovas pastovėjo truputį, pasiklausė, paskui, kai viskas nutilo, susiieškojo savo kabyklą ir išejo iš teatro.

Ir Ana Sergejevna émė važinéti pas jį į Maskvą. Kas du—trys ménesiai kartą jinai išvažiuodavo iš S. ir sakydavo vyrui, kad važiuoja pasitarti su profesorium dèl savo moteriškos ligos, — ir vyras tikéjo ir netikéjo. Atvykusi į Maskvą, ji apsistodavo „Slavų bazare“ ir tuoj siūsdavo pas Gurovą žmogų su raudona kepure. Gurovas vaikščiojo pas ją, ir niekas Maskvoj apie tai nežinojo.

Tokiu būdu sykį, žiemos rytą, jis éjo pas ją (pasiuntinys buvo pas jį iš vakaro, bet jo neraido). Su juo éjo duktė, kurią jis noréjo palydét į gimnaziją — buvo pakeliui. Snigo dideliais šlapiaisiais tumulais.

— Dabar trys laipsniai šilumos, o tuo tarpu sninga, — kalbėjo Gurovas dukteriai. — Bet juk ta šiluma — tik žemės paviršiu, o aukštesniuose atmosferos sluoksniuose — visai kita temperatūra.

— Téte, o kodél žiemą nebūna griaustinio?

Jis paaiškino ir šitą dalyką. Jis kalbėjo ir galvojo, kad štai jis eina į pasimatymą, ir nė viena gyva dvasia apie tai nežino ir, tur būt, niekad nežinos. Jis gyveno du gyvenimus: vieną viešą, kurį mate ir žinojo visi, kam tik reikėjo, pilną konvencionalios teisybës ir konvencionalios apgaulës, visiškai panašų į jo pažystamų ir draugų gyvenimą, ir kitą, vykstantį slaptai. Ir dèl kažkokio keisto aplinkybių susidëstymo, gal būt, atsitiktinio, visa, kas jam buvo svarbu, įdomu, būtina, kame jis buvo nuoširdus ir neapgaudinėjo savęs, kas buvo jo gyvenimo branduolys, vyko

slapta nuo visų, ogi visa, kas buvo jo melas, jo klautas, kuriame jis slapstydagosi, kad neišaiškėtų tiesa, kaip, pavyzdžiu, jo tarnyba banke, ginčai klube, jo „žemesnioji rasė“, vaikščiojimas su žmona į jubiliejus — visa tai buvo vieša. O pagal save jis sprendė ir apie kitus, netikėjo tuo, ką matė, ir visuomet manė, kad kiekvieno žmogaus po paslapties uždanga, nelyginant po nakties uždanga, vyksta tikrasis, įdomusis gyvenimas. Kiekvieno asmens egzistenciją laiko paslaptis, ir gal iš dalies dėl to kultūringas žmogus taip nervingai rūpinasi, kad būtų gerbiama asmens paslaptis.

Palydėjęs dukterį į gimnaziją, Gurovas pasuko į „Slavų bazarą“. Jis nusivilkė kailinius apačioj, užlipo į viršų ir tyliai pasibeldė į duris. Ana Sergejevna, su jo mėgiama pilka suknele, nuvarginta kelionės ir laukimo, laukėjo nuo vakar vakaro; ji buvo išbalusi, žiūrėjo į jį ir nesisypsojo, ir vos jisai jéjo, ji puolė jam ant krūtinės; jų bučinys buvo ilgas ilgas, tarytum jie nebūtų matęsi kokius dvejus metus.

— Na, kaip gyvuoji ten? — paklausė jis. — Kas naujo?

— Palauk, tuoj pasakysi... Negaliu.

Ji negalejo kalbėti, nes verkė. Nusigręžė nuo jo ir prispaudė skepetaitę prie akių.

„Na, tegu paverkia, o aš kol kas pasėdėsiu“,— pagalvojo jis ir atsisėdo į krėslą.

Paskui jis paskambino ir pasakė, kad jam atneštų arbatos; ir paskui, kai gérė arbata, ji vis dar stovėjo, nusigręžusi į langą... Ji verkė iš susijaudinimo, iš nusiminimo, kad jų gyvenimas

taip liūdnai susiklostė; jie matosi tik slapčia, slapstosi nuo žmonių kaip vagys! Argi jų gyvenimas nėra sugriautas?

— Na, liaukis! — tarė jis.

Jam buvo aišku, kad ta jų meilė baigsis dar negreitai, nežinia kada. Ana Sergejevna mylėjo ją vis labiau, ją dievino, ir būtų buvę neįmanoma jai pasakyti, kad visam tam turi gi kada nors ateiti galas; pagaliau ji nebūtų tuo né patikėjusi.

Jis priėjo prie jos ir paėmė ją už pečių, norėdamas pamyluoti, pajuokauti, ir tuo tarpu pamatė save veidrody.

Jo galva jau ėmė žilti. Ir jam pasirodė keista, kad jis taip paseno per paskutinius metus, toks negražus pasidarė. Pečiai, ant kurių jis laikė rankas, buvo šilti ir krūpciojo. Jam pagailo to gyvenimo, dar tokio šilto ir gražaus, kuris betgi jau, tur būt, neužilgo pradės blukti ir vysti, kaip ir jo gyvenimas. Už ką jinai ją taip myli? Jis visuomet atrodė moterims ne tas, kas buvo, ir jos mylėdavo tame ne ją patį, bet žmogų, kurį sukurdavo ją vaizduotė ir kurio jos būdavo visą savo gyvenimą godžiai ieškojusios; ir paskui, kai pastebėdavo savo klaidą, tai vis tiek ją mylėdavo. Ir né viena iš jų nebuvo su juo laiminga. Laikas bėgo, jis, būdavo, susipažista, sueina, išsiskiria, bet né kartą nemylėjo; buvo visko, ko tik norite, tik meilės nebuvo.

Ir tik dabar, kai jo galva pražilo, jis pamilo kaip reikiant, tikrai — pirmą kartą gyvenime.

Ana Sergejevna ir jis mylėjo vienas kitą kaip labai artimi giminės, kaip vyras ir žmona, kaip geriausieji draugai; jiems atrodė, kad pats liki-

mas paskyrė juos vieną kitam, ir jie negalėjo suprasti, kodėl jis yra vedęs, o jinai ištekėjusi; tarytum tai buvo du paukščiai keleiviai, patinas ir patelė, kuriuos kas nors sugavo ir verčia gyventi atskiruose narveliuose. Jie atleido viens kitam tai, ko gėdijosi savo praeity, atleido viską dabartyje ir jautė, kad ta jų meilė juos abu pakeitė.

Pirmiau liūdesio valandėlėmis jis ramindavo save visokiais samprotavimais, kokie tik jam ateidavo į galvą, o dabar samprotavimus jis metė į šalį, jis jautė gilią užuojaudą, norėjo būti nuoširdus, švelnus...

— Liaukis, mano geroji, — kalbėjo jisai. — Paverkei, ir užteks... Dabar geriau pakalbékim, ką nors sugalvokim.

Paskui jie ilgai tarėsi, kalbėjo, kaip susitvarkyti, kad nereiktų slapstyti, apgaudinėti, gyventi skirtinguose miestuose, ilgai nesimatytis. Kaip išsivaduoti iš tų nepakenčiamų pančių?

— Kaip? Kaip? — klausė jisai, griebdamasis už galvos. — Kaip?

Ir atrodė, jog dar truputis — ir sprendimas bus surastas, ir tada prasidės naujas, gražus gyvenimas; ir abiems buvo aišku, kad iki galio dar toli toli ir kad patys didieji pažnumai ir sunkumai dar tik prasideda.